

Nogmaals over de GATT

Door Sander van Bennekom

In het vorige nummer een kritische analyse van de GATT-overeenkomst. Sander van Bennekom voegt hier nog een kanttekening aan toe: over de verhouding van produkt en prijs.

Terecht stelt Klugkist in het vorige nummer van Idee dat het laatste woord over de relatie tussen handel en milieu nog niet is gezegd. Zeker na de UNCED in Rio de Janeiro is het beseft, dat de milieuproblematiek een zaak is die alleen mondiaal kan worden opgelost. Het valt dan ook toe te juichen dat door Nederland in toenemende mate aandacht wordt besteed aan het verband tussen milieu en internationale handel en dat het onderwerp ook op de agenda van het internationale handelsoverleg wordt geplaatst. Toch blijven de belangen van de vrijhandel in hoge mate het debat domineren. De GATT schijnt zich het recht voor te behouden om de grenzen te bepalen van de ruimte die landen hebben om een nationaal milieubeleid te voeren.

Het standpunt dat het nationale milieubeleid, wat gevolgen heeft voor het internationale handelsverkeer, als een technische handelsbarrière beschouwt, getuigt van een eenzijdige visie op de noodzakelijke integratie tussen handel en milieu. Verantwoord milieubeleid en een duurzame ontwikkeling worden hiermee ondergeschikt gemaakt aan de belangen van de vrijhandel. Eén van de beginselen die na de UNCED algemeen zijn aanvaard, is dat duurzame ontwikkeling een doel 'op zich' is, terwijl vrijhandel toch hooguit een middel kan zijn.

Twee voorbeelden maken duidelijk dat de standpunten van GATT eigenlijk voor iedere milieuminister onaanvaardbaar zouden moeten zijn.

Wanneer produkten, die op een verantwoorde wijze zijn geproduceerd, moeten concurreren met produkten, die zonder die noodzakelijke milieumaatregelen tot stand zijn gekomen, dan is het 'schone' produkt meestal in het nadeel. Ondernemers die willen overleven op de vrije markt hebben maar beperkte mogelijkheden om de investeringen te doen die een meer duurzame produktiewijze betekenen. Zolang de milieukosten nog niet algemeen in de prijzen zijn verdisconteerd, zal langs andere wegen moeten worden gepoogd aan duurzame produkten een eerlijke kans op de markt te geven.

Ook staatssecretaris voor buitenlandse handel Van Rooy heeft meermaals beaamd dat, pas als de prijzen heldere en onduidelijke signalen zouden zijn, de vrijhandel op een positieve manier kan bijdragen aan duurzame ontwikkeling. Minimaal zou mogen worden verwacht dat de staatssecretaris een beleid voorstaat dat erop is gericht een onderscheid te maken tussen duurzame en niet-duurzame produkten. Dit lijkt niet het geval.

Sander van Bennekom is politicoloog en is op dit moment secretaris van de werkgroep Antarctica bij het IUCN-ledencontact (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources).

De grote waarde die Van Rooy toekent aan de GATT maakt de integratie van handel en milieu onwaarschijnlijk.

De GATT kent immers geen onderscheid tussen produkten die via verschillende produktiewijzen tot stand zijn gekomen. In Art.I verbiedt GATT de discriminatie van 'dezelfde' produkten. In een rapport dat in 1992 is uitgekomen heeft de organisatie deze visie nog eens herhaald, namelijk dat verschillende produktiemethoden of vangstmethode niet betekenen dat er sprake is van verschillende produkten. GATT staat dus niet toe dat een

land een restrictief beleid voert ten aanzien van bepaalde produkten, omdat de produktiewijze niet voldoet aan de eisen die het land zelf stelt. Het belang van kosteninternalisering wordt door GATT hiermee dan ook miskend of in elk geval niet erkend. Het blijft dan ook een raadsel hoe de staatssecretaris kan onderschrijven dat GATT kan optreden als de instantie die gaat beoordelen of een bepaalde milieumaatregel gerechtvaardigd is of niet.

Een tweede vraag heeft te maken met de verhouding tussen een nationaal milieubeleid en het beleid dat andere landen voeren. In de Uruguay Round wordt benadrukt dat landen zoveel mogelijk tot internationale normen zouden moeten komen inzake het beleid rond pesticiden, zware metalen e.d. De FAO zou nu volgens GATT de meest geschikte instantie zijn om deze normen te ontwerpen. De Uruguay Round voorziet weliswaar in mogelijkheden om hiervan af te wijken, maar de bewijslast die hier aan verbonden is, blijft buitengewoon zwaar. Klugkist benadrukt dat de normen zoals die door de FAO worden gehanteerd veel minder ver gaan dan de meeste westerse normen. Ook de wijze waarop de FAO-normen tot stand komen is twijfelachtig. De enige vraag die de landbouworganisatie beantwoordt, is de vraag of een bepaalde stof schadelijk is of niet. Op geen enkele wijze wordt nagegaan of de stoffen wel nodig zijn. Als voor sommige stoffen goedkope, minder schadelijke alternatieven voorhanden zijn, zou de meest schadelijke stof helemaal niet mogen worden toegelaten! Als de Uruguay Round in de huidige vorm wordt aangenomen, inclusief het voorstel voor een MTO, dan wordt het voor de afzonderlijke landen aanzienlijk moeilijker een onafhankelijk milieubeleid te voeren.

De MTO, zoals die nu in de Uruguay Round is opgenomen, zal in betekenisvolle mate grenzen kunnen stellen aan het milieubeleid van nationale staten. Een formulering van de bevoegdheden van de MTO betekent bovendien dat de democratische controle op de besluitvorming, toch al een ongekend probleem binnen de GATT, goeddeels ontbreekt. Bij een orgaan dat op zulke uiteenlopende gebieden als milieubeleid, gezondheidsbeleid, landbouw,

normen voor pesticiden e.d. actief is, mag als eis worden gesteld dat een afgewogen, evenwichtige beslissing wordt genomen. Het zijn vooral de beginselen van duurzaamheid die nauw betrokken dienen te worden bij deze afweging. Uitlatingen van Van Rooy dat de GATT, en daarmee ook de MTO, in eerste instantie een handelsorganisatie is en dat de UNCED-beginselen hierbij slechts een ondergeschikte rol kunnen spelen, doen het ergste vermoeden. De uitkomst van de UNCED moet de basis

zijn waarop dergelijke besluiten worden genomen! Elk milieudepartement zou zich moeten realiseren dat de huidige voorstellen voor een MTO betekenen dat de bewegingsruimte, die landen hebben om een onafhankelijk milieubeleid te voeren, drastisch wordt ingeperkt. De MTO zal meer bevoegdheden krijgen dan de GATT. Wat erger is, daarmee blijven de belangen van de vrijhandel een onevenredig zwaar stempel drukken op het milieubeleid in het post-UNCED tijdperk. ♦

Beschikbare publicaties Wetenschappelijk Bureau D66

Met de publicaties van het Wetenschappelijk Bureau van D66 komt u goed beslagen ten ijs. Als volksvertegenwoordiger, bestuurder, werkgroepslid of gewoon, als politiek betrokkene. Hieronder treft u een beknopt overzicht aan van beschikbare titels, die u op eenvoudige wijze kunt bestellen.

Publicatie:	Prijs:
Idee, formaat A4, 36/32 pagina's per nummer; 6 nrs. per jaargang	
Idee, 14e jaargang nr. 1	f 15,- incl. verzendkosten
Idee, 13e jaargang; nog verschillende nummers op voorraad	f 15,- incl. verzendkosten
Idee, 12e jaargang; nog verschillende nummers op voorraad	f 15,- incl. verzendkosten
Idee, 12e + 13e jaargang in één keer compleet (m.u.v. 12e jaargang nr. 1*; 11 nrs.)	f 100,- incl. verzendkosten
Ideeën, de brochurereeks. Formaat A4, 36 pagina's of meer per nummer	
Ideeën 1; De veranderende rol van de politieke partijen (Jubileumnr. 25 jaar D66)	f 19,50 + f3,- verzendkosten
Ideeën 2; Duurzame ontwikkeling	f 19,50 + f3,- verzendkosten
Ideeën 3; Referenda	f 19,50 + f3,- verzendkosten
Alle drie de verschenen nummers in één keer compleet	f 55,- + f6,- verzendkosten
SWB-Cahiers (wisselende omvang)	
SWB-Cahier: Relatie & Huwelijk (juridische) aspecten van relaties en huwelijken)	f 10,- + f2,- verzendkosten
SWB-Cahier: Denken over democratie, van forum naar partnership (in voorbereiding)	-nog niet bekend-

Hoe bestellen? U kunt de publicaties van het Wetenschappelijk Bureau van D66 bestellen door tijdens kantooruren (maandag tot en met donderdag) te bellen met het bureau, telefoon 070-3858303. Maar u kunt ook (een kopie van) onderstaande bon gebruiken. Stuur deze, duidelijk ingevuld, in een voldoende gefrankeerde envelop naar: Bezuidenhoutseweg 195, 2495 AJ Den Haag. Stuur geen geld, cheque of girobetaalkaart mee. U ontvangt van ons een acceptgirokaart. Leveringstijd: ± 7 dagen. (*= uitverkocht).

Bestelbon Wetenschappelijk Bureau D66

NAAM:

ADRES:

POSTCODE:

PLAATS:

TELEFOON:

HANDTEKENING:

• Stuur mij a.u.b. de volgende publicaties: